

Övning: Gemensamt men olika ansvar – om global rättvisa och globalt ansvar

Mål: Att reflektera över global rättvisa och ansvarsförhållandet mellan olika länder och regioner.

Användningsområde: Övningen kan användas för studier i till exempel internationell politik och internationellt samarbete, klimat-, fattigdoms- och utvecklingsfrågor. Övningen kan användas som en del i förberedelserna till klimatrollspelet.

Metod: Kyotoprotokollet är det första rättsligt bindande avtalet under FN:s klimatkonvention⁴. Kyotoprotokollets avsikt var att minska utsläppen från industriländerna med i genomsnitt 5,2 procent 2008-2012 (jämfört med 1990). USA har dock inte ratificerat Kyotoprotokollet, vilket innebär att utsläppsminskningen inte blir fullt så stor. Avtalet omfattar även industriländerna som dock saknar bindande utsläppsmål under den första åtagandeperioden 2008-2012. Det gäller även till exempel Kina och Indien, länder vars tillväxt gör att de snabbt ökar sin tillförsel till de globala utsläppen. En av Kyotoprotokollets hörnstenar är ”gemensamt men olika ansvar”. I övningen får eleverna reflektera över global rättvisa och ansvarsförhållandet mellan olika länder och regioner.

Steg 1:

Inled med en kort idéstorm om begreppen rättvisa och ansvar. Alla idéer som kommer fram ska skrivas ner och i detta skede inte värderas.

Steg 2:

Dela in klassen i mindre grupper och låt dem ta del av Indiens dåvarande premiärministers, Shri Atal Bihari Vajpees, invigningstal på ett FN-lett klimatförhandlingsmöte i New Delhi 2002. (Talet finns för utskrift sist i denna pdf.)

Steg 3:

Återgå till idéstormen i steg 1 om rättvisa och ansvar och reflektera igen över begreppen global rättvisa och globalt ansvarstagande men nu utifrån frågeställningarna:

- Vilka argument lyfts fram i talet av Indiens premiärminister?
- Vad kännetecknar ett utvecklingsland och vad kännetecknar ett industriland? Var går gränsen mellan ett utvecklingsland och ett industriland?
- För att klimatförändringarnas effekter inte ska bli katastrofala menar många att det inte är tillräckligt att enbart den rika världen åtar sig att minska utsläppen av växthusgaser. Även länder med låg utvecklingsgrad och låga utsläppsnivåer måste ställa om från fossila bränslen till förnyelsebar energi.

---

4 Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) antogs i samband med FN:s konferens om miljö- och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Regelverket trädde i kraft den 21 september 1994 och innebär bland annat att ”parterna till konventionen bör vidta förebyggande åtgärder för att förutse, förhindra eller minimera orsakerna till klimatförändringar. De bör anta nationella program som innehåller åtgärder för att motverka klimatförändringar inom alla relevanta samhällsreformer omfattande alla växthusgaser samt samarbeta för att underlätta anpassning till ett förändrat klimat.” Konventionens parter (de länder som undertecknat konventionen) träffas varje år för förhandlingar. Klimatkonventionen är ett viktigt och omfattande ramverk för jordens klimat. Överenskommelsen har idag undertecknats av mer än 200 länder.

forts. steg 3:

- Vilket ansvar har rika respektive fattiga länder för minskade utsläpp av växthusgaser? Vilka faktorer bör styra ansvarsfördelningen? Hur skulle en rättvis lösning kunna se ut?
- Hur ska de resurser som krävs för anpassning efter klimatförändringarna mobiliseras? Och vem ska betala? Hur skulle en rättvis lösning kunna se ut?
- Varför är det svårt för världens länder att komma överens?

Gå vidare:

- Läs om *Greenhouse Development Rights* som är ett regelverk för hur FN på ett rättvist sätt ska fördela ansvaret för koldioxidutsläppen. USA ska enligt initiativet stå för 30 procent av klimatnotan och Sveriges andel är en halv procent. Se www.sei.se och DN-artikeln "USA ska ta största ansvaret för miljön".
- Läs om Kyotoprotokollets flexibla mekanism *Clean Development Mechanism (CDM)* på UNDP:s (FN:s utvecklingsprogram) hemsida. www.undp.se/klimat-och-utveckling/
- United Nations Framework for Convention on Climate Change, UNFCCC, är ett initiativ från FN för att försöka minska den globala uppvärmningen. Inom ramen för UNFCCC träffas världens länder och förhandlar om utsläppsminskningar. En fördjupning är att spela klimatrollspelet – ett rollspel där eleverna representerar olika nationer och försöker komma överens om nationella utsläppsminskningar.

Shri Atal Bihari Vajpees, Indiens dåvarande premiärminister, invigningstal på ett FN-lett klimatförhandlingmöte i New Delhi 2002

”Mina vänner, Indiens bidrag – ja faktiskt det samlade bidraget från alla utvecklingsländer – till koncentrationen av växthusgaser i atmosfären är mycket litet jämfört med utsläppen från industriländerna. Så kommer det att ligga till i flera årtionden framöver. Men tragiskt nog kommer utvecklingsländerna att drabbas av de negativa effekterna av klimatförändringarna på ett oproportionerligt sätt..

Det finns nu förslag om skärpta krav på minskade utsläpp i utvecklingsländerna. En sådan utveckling vore felaktig av flera skäl. Först och främst är våra växthusgasutsläpp per capita en bråkdel av världsgenomsnittet och i en annan storleksordning än i många industriländer. Den situationen kommer inte att förändras på många årtionden. Vi tror inte att demokratins grundsyn stöder någon annan norm än jämlika rättigheter till de globala naturtillgångarna. Vidare är våra inkomster per capita också en bråkdel av inkomsterna i industriländerna. Utvecklingsländerna har inte tillräckliga resurser för att tillgodose grundläggande behov.

Åtgärder för att minska utsläppen skulle öka påfrestningen på utvecklingsländernas ömtåliga ekonomier och påverka vår strävan att öka tillväxttakten för att snabbt få bukt med fattigdomen.”

(källa: Azar, Christian (2008). *Makten över klimatet*, Stockholm)